СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 234. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 9 жовтня 1933.

VOL. XLI. No. 234. Jersey City, N. J., Monday, October 9, 1933. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ БЕРЕ ПІД УВАГУ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ РОСІЇ

СПОДІВАЮТЬСЯ СКОРОГО ВИРІШЕННЯ ЦЕЇ СПРАВИ.

ВАШИНГТОН. — Не зважаючи на опозицію Американського Леґіону й Американської Федерації Праці, президент Рузвелт казав предложити собі повний меморандум у справі визнання совітської Росії.

Стоячі близько президента круги дають до зрозуміння, що визнання має стільки шансів, що відмова визнання. Але колиб до визнання прийшло, то воно не буде безумовне.

Прихильники визнання покликаються як на найбільший арґумент за визнання на можливість зросту торговлі між Америкою й Росією.

ПРЕЗИДЕНТ КЛИЧЕ НА КОНФЕРЕНЦІЮ ВЛАСНИКІВ КОПАЛЕНЬ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт особисто вмішався до страйку майнерів мягкого вугля в копальнях сталевих підприємств. Він покликав трох представників цих власників на конференцію до Білого Дому, щоби вирішити спірні питання.

Спір обертається головно довкола питання „відчековання", себто потручування юнійної вкладки при виплаті робітникови заплати та віддання цеї потрученої суми юнії. Президент стоїть на становищі, що „чек-оф" це частина „умов праці" вуглевого кодексу, признаного сталевими підприємствами.

Президент рішився на цей крок у тім переконанню, що без цього не можна завести негайного мира в основному промислі краю.

СТЕЙТИ ЗОБОВЯЗУЮТЬСЯ ГОДУВАТИ ДІТИ БЕЗРОБІТНИХ.

ВАШИНҐТОН. — На відбуваючуся тут конференцію урядників для діточого здоровля зявилися багато стейтових комісарів здоровля та представники ріжних добровільних громадянських установ, що займаються цею справою. Конференція постановила повести кампанію за кормлення дітей безробітних. Після звіту, предложеного на конференції, 40 стейтових урядів згодилися дбати за здоровля дітей і, як буде треба, годувати діти безробітних.

СЛІДСТВО НАД РЕКЕТІРСТВОМ У ПРАЛЬНЯНОМУ ПРОМИСЛІ.

НЮ ЙОРК. — Стейтовий ґубернатор Лімен приказав судови повіту Кингз прослідити закиди, що пральняний промисл загрожений рекетірством. Кажуть, що у зловжитки є вмішані навіть публичні урядники.

Рівночасно велика лава присяжних суддів має розслідити чутки про невластиві впливи на суди.

ПРИГОТУВАННЯ ДО ПОКІНЧЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд дав американським дистиляріям дозвіл випродукувати до кінця року 7 міліонів ґальонів алькоголю більше, ніж було їм первісно дозволено, щоби в цей спосіб заспокоїти попит за напитками на випадок скасування прогибіції.

ВУГЛЕВИЙ ОКРУГ УСПОКОЮЄТЬСЯ.

ПІТСБУРҐ (Па.). — По кровавих заворушеннях у вуглевім окрузі настав нарешті спокій хоч пикетуючі страйкарі поширили свою діяльність та хоч деякі вуглеві копальні здовж залізниці Мононгагелі почали працю, не зважаючи на опозицію майнерів.

ПОВІНЬ ЖАЛОБ ЗА НАРУШЕННЯ ПОСТАНОВ „НАЙРИ".

НЮ ЙОРК. — Місцевий комітет „Найри" дістав досі 12,044 жалоби за нарушення постанов „угоди з президентом". Комітет полагодив досі 3,250 таких жалоб.

НАВЧИЛИСЯ ЛІТАТИ ДЛЯ ПОЛІТИЧНОЇ АҐІТАЦІЇ.

ГАРИСБУРҐ (Па.). — Стейтовий ґубернатор Гифорд Пиншо та його жінка навчилися літати, щоби краще вести виборчу аґітацію підчас слідуючих виборів, коли Піншо думає кандидувати до сенату, а його жінка — на посла до конґресу.

ЧИ НЕГРАМОТНИЙ МОЖЕ БУТИ УРЯДОВЦЕМ?

НЮ ЙОРК. — Один бруклинський адвокат вніс до суду позов за усунення реґістратора Арона Джейкобі, бо, він не вміє читати й писати.

Дотичний урядовець не перечив твердження адвоката, а проте бруклинський суд відкинув позов на тій основі, що в законі нема виразно сказано, що такий урядовець мусить уміти читати й писати, а тільки сказано загально, що він має надаватись на уряд. Суд вийшов, видно, з заложення, що й без знання читання людина може вміти сповняти уряд комішенера рекордів.

ПЕРШИЙ СПАЛЬНИЙ ЛІТАК.

НЮАРК (Н. Дж.). — Сюди приїхав перший літак, заосмотрений у спальню. Літак належить до підприємства Істерн Ейр Транспорт. Пасажиром у першій спальні був відомий воєнний летун, капітан Едвард Рикенбейкер.

ФРАНЦУСЬКІ ДУМКИ ПРО ПОЛЬЩУ.

(УП) Французька газета „Петі Бле" містить статтю свого співробітника Люї Рубо про Польщу. Пишеться там: „У версайському договорі створили ми Польщу і дали їй її теперішній вигляд. Ми знали дуже добре, що границі Польщі від Висли до Карпат будуть французькими границями. Одначе ми ще дуже мало знаємо про те, що діється за тими границями тепер, що діється в хаті того, який нас уже коштував міліярди і ще буде коштувати. Поляки через нещасний коридор лагодяться цілковито зруйнувати місто Данціґ. Гдиню, як торговельну й воєнну пристань, розбудували Французи за свої гроші. З другого боку тої держави живуть 6 міліонів Українців, яких тойже самий договір втілив до Польщі. Польща їх поволі винищує. Французька преса не згадувала про це ані словечком. Не пише про це також і польська преса, затеж вона звертає увагу на переслідування Жидів у Німеччині, бо це інтересує польських Жидів". Дальше ця газета пише про винищування польською владою цілих сіл та частин краю. На населення накладають тілесні кари, підносить податки, виправляють карні експедиції, і то навіть туди, де населення є мирне і льояльне. Дальше йде опис тих звірств, яких допускаються польські вояки, як напр. ревізія в одному домі, де якраз жінка родила дитину. Вояки не хотіли робити ревізії, але дістали наказ це зробити, ба що більше, наказано їм хорій жінці всипати подвійну порцію, себто для неї і її дитини, а все тому, що вона була Українка." Кінчиться стаття редакційною заміткою, що якраз добре сталося, що публична опінія довідалась про все те, що вироблює союзник. Франція хоче допогти Польщі, а в дійсности допомагає режимови винищувати все непольське. На це все йдуть безконечні французькі міліони. Думають, що вони ще вернуться, але в короткому часі вї переконаються, що їх зворот стане лиш ілюзією.

ЗНОВУ НАПАД НА ПРИХОДСТВО.

З Вадовиць повідомляють про злочин, доконаний на особі пароха в Ричові. Пізно в ночі на приходство вдерлися кілька узброєних бандитів і зажадали від пароха Маіка гидачі грошей. Коли нападеним ставив опір і почав кликати на поміч, бандити пострілили його тяжко. На гук стрілянини прибіг слуга, но його один бандит дав кілька стрілів, ранячи його в руку. Тяжко раненого священика відвезли до шпиталю в Кракові, де після операції помер.

ЦІНИВ БІЛЬШЕ БАРАБОЛІ, НІЖ СВОЄ ЖИТТЯ.

Селянин Василь Микитин з Добростан привіз на продаж до Львова 5 кірців бараболь, котрі продав якимсь Жидам за 30 злотих. Микитин сховав гроші до кишені і пішов до крамниці по якісь закупи. Там довідався, що його обманули, бо замісць 30 зл. дали йому 6 австрійських пятькоронівок. Микитин попав з того приводу в таку розпуку, що попідрізував собі жили в руках. У грізному стані його відвезли до шпиталю.

ГОЛОД НА УКРАЇНІ НЕ ЗВОРУШУЄ „КУЛЬТУРНОЇ" ЕВРОПИ.

(УП) Вістки про голод у заграничній пресі дуже слабі і бліді. В поважній пресі, залежній від урядів, вісток таких дуже мало, зате по провинціональній більше. Велика преса не бачить, згладно не хоче бачити всього того, що нині діється в Совітах, бо це для неї невигідно. Зате для неї вигідно вихвалювати все, що там робиться, хоч дуже здержливо. Сумління Европи, якщо вона його ще має, не звертає уваги на це, що на Україні мруть міліони людей з голоду, зате це сумління бачить дуже виразно всякий, хочби й найменший інтерес, з якого можна би витягнути для себе користь.

БУКОВИНСЬКІ УКРАЇНЦІ ПРОТЕСТУЮТЬ.

В черновецькому „Часі" з дня 3. вересня 1933. читаємо: „В середу, 30. вересня ц. р., явились українські парляментарі, сенатор д-р Денис Маер-Михальський і посол Сербинюк, у державного підсекретаря А. Кадінескула і внесли гострий протест проти заборони відправлення панахиди за жертви більшевицького терору, як також проти заборони протестаційного віча проти більшевицьких звірств і систематичного виголоднення українського населення у совітській Україні, та передали також пропамятну грамоту на письмі, в якій зясовують обективно дійсний стан справи й жадають покарання виновників.

Державний підсекретар заявив, що міністерство заборонило тільки похід на вулиці, а не протестаційне віче, а тим менше й пропаґанду.

Із виводів державного підсекретаря виходить, що заборона відправи панахиди і протестаційного віча є тільки свавільним чином черновецького префекта Акобана.

Четвергове число „Часу" з дня 31. серпня ц. р. ч. 1402 (селянське) і з наступного дня, 1. вересня ц. р., ч. 1403, поліція сконфіскувала і завела тугешню українську пресу в Румунії під тимчасову цензуру. „Здається, — пише „Час" — що місцеві власти хотять одну дурницю поправити другою!"

САМБІРСЬКИЙ ПРОЦЕС І ЧУЖИНЕЦЬКА ПРЕСА.

(УП) Самбірський процес не знаходить у чужій пресі такого відгомону, якби це було докому бажано. Для нього вибрано відповідний момент, а саме рівночасно з процесом за підпал Райхстаґу в Липську, яким публична опінія займається більше ніж чим іншим. Лише в поодиноких газетах появились короткі замітки, що такий процес відбувається.

НІМЕЦЬКА ГАЗЕТА ПРО УКРАЇНУ.

(УП) Велика газета „Бремер Нахріхтен" з 15. 9. ц. р. вмістила велику передовицю про сепаратистичні змагання України й інших націй у Совітах. У статті виказується нестерпуче положення України під режімом комунізму та про потребу якнайскоршого відділення України від Совітів, щоби принайменше цю країну врятувати перед московською загладою. Дальше пишеться про судьбу українських кубанських козаків, які вже до половини винищені Москалями як найбільш небезпечні для режиму. Частину їх виселено на Сибір. Дальше йде мова про судьбу надволзьких та українських Німців.

ПЕТРУШЕВИЧ НЕ ЗІРВАВ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

(УП) Наш співробітник доносить, що в останньому часі появилася в чужій і своїй пресі вістка про те, що нібито бувший президент Петрушевич зірвав з большевиками. Спочатку писалося, що має зірвати, а далі стали появлятися заголовки, що вже й зірвав і що до того мали його штовхнути останні події на совітській Україні. Тимчасом удалось довідатися, що ця вістка не відповідає дійсности і що вона найперше появилась була в польській пресі, а далі пішла вже й в українську, розуміється, здорово перекручена. З зовсім певних джерел довідуємося, що в колах співробітників бувшого президента роздумувано над тим, чи не видатиб таку відозву, одначе досі така заява не появилася ніде друком, хоч уже найвищий час на неї. Булоб може багато краще, колиб така заява появилась була перед самовбивством Хвильового або Скрипника. Причини, чому бувший президент, згладно його дорадники рішилися ще такої заяви не видавати, нам не відомі. Мабуть ще замало доказів на те, що Москва задумує зовсім знищити Україну.

ПОЛЬСЬКІ ВЧИТЕЛІ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ ЗШИТКІВ.

„Союзний Базар" у Львові дістав від кооперативи „Буг" у Камінці Струмиловій такий лист: „Отсим повідомляємо, що замовлені нами у ВПанів зшитки 12 карт. з середнього паперу і бездеревні всі лежать і не можна їх збути, а це тому, що вчителі околичних сіл не позволяють дітям купувати таких зшитків, а продають і наказують купувати тільки зшитки з малюнками Пілсудського і Мосціцького. Просимо нам написати, що маємо робити і просимо постаратися, щоби в пресі, евентуально в соймі ту справу порушено, бо інакше будемо змушені всі зшитки звернути, якщо і дальше буде „зшитковий монополь". Наказують купувати зшитки в Камінці тільки в польській кооперативі".

ЗДОРОВЛЯ ДОЛЬФУСА ВЖЕ ЗОВСІМ ПОПРАВИЛОСЯ.

Канцлер Дольфус уже так поправився від своїх ран, що почав урядувати в своєму офісі. В Рудольфа Дертіля, який стріляв на Дольфуса, знайшли карту вступу до націонал-соціялістичної (фашистівської) партії. Слідство в справі атентату ведеться далі й поліція арештувала старих батьків Дертіля.

ЧУЖИНЕЦЬКА ПРЕСА ПРО ГОЛОД НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Український Громадський Комітет Ратунку України оголошує дальшу низку ріжних чужинецьких часописів, французьких, бельгійських і німецьких, у яких чужинці стверджують, що Велика Україна потребує негайної допомоги. Описуючи голод на Україні, часописи подають, що в „соціялістичній країні" замісць раю видно „тисячі опухлих трупів і виголоднілих людей".

РУМУНСЬКІ ПРОВОКАТОРИ ПРО „УКРАЇНІЗАЦІЮ".

ЧЕРНІВЦІ (Буковина).—Румунський часопис „Універсул" помістив передовицю, в якій накидується на небіжку Австрію за те, що „українізувала" Буковину і Хотинщину. Він закликає румунський уряд до чистки, сібто „відрутенізування" тих країв. Каже, що інтерес „Великої Румунії" вимагає того, щоби знищити на румунських землях український ірeденту. А головно виступає проти української пропаґанди в Румунії, бо:

Ідею здійснення Великої України, в котрій мала би бути Буковина, північна часть Бесарабії, Підкарпатська Україна, котра належить до Чехословаччини, Східня Галичина з Польщі, побіч властиві території української радянської републики, популяризується і в Румунії, а наші власти не роблять ніяких заходів проти прогандивних аґентів".

Румунський провокатор подає далі, що уряд залишив школу на Буковині та адміністрацію Буковини в руках „Рутенців" і т. п. Таке пишеться в часі, коли, як пише черновецький „Час", нема в цілій Румунії ані односельної української школи, нема ані односельної години хочби надобовязкової науки української мови в середних і вищих школах.

ПОМЯНУЛИ ПАМЯТЬ СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА.

ЧЕРНІВЦІ (Буковина). — Черновецький „Час" присвятив фейлетон і статтю памяти Сидора Воробкевича, другого по Юрію Федьковичу найбільшого українського поета й письменника Буковини. Сидір Воробкевич родився 5 травня 1836 р. в Чернівцях. Походив зі священичої родини. І сам став священиком. Учився музики у Відні й там скінчив музичну консерваторію. Вернувшись на Буковину, став профeсором музики і співу. Укладав композиції для церкви, учебники співу і збірники пісень для народних шкіл та оперетки. Був теж у Києві, а побут на Великій Україні зробив на нього величене враження. Писав драми й оповідання. Багато праці присвятив для галицького народнього театру. Дня 19 вересня минуло 30 років від його смерти.

ЗА „СВЕНТО ГУЦУЛЬЩИЗНИ".

КОЛОМИЯ (Західня Україна). — Державний прокуратор обжалоє студента Юрія Никорака за те, що 14 червня причепив у Косові до орієнтаційної таблиці напроти староства відозву ОУН, що взивала до бойкоту „Свента Гуцульщизни", яке то свято влаштовувало староство при помочі місцевих польських урядовців. Никорака судять за державну зраду.

ЗА НАМАГАНЕ ВБИВСТВО ХРУНЯ.

СОКАЛЬ (Західня Україна). — Польський суд судить 3 молодих українських селян з села Поздимира за намагане вбивство на тлі політичним громадського секретаря, Клима Царика.

ВІДГРОЖУЄТЬСЯ НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН (Англія). — Стенлі Болдвин, другий щодо ранги британський міністер, заявив на партійних зборах консерватистів, що Німеччина „не матиме ніякого приятеля у цілім цивілізованім світі, коли не згодиться підписати умови щодо світового розоброєння, предложеної їй Англією, Францією й Італією.

ПРОТИ ДАЛЬШОЇ КОНТРОЛІ.

ЛОНДОН. — Князь Отто фон Бісмарк, дипльоматичний представник Німеччини, заявив британському міністрови заграничних справ, що Німеччина не може згодитися з тим, щоби її виставляти ще далі на 4-річну пробу. Вона домагається далі, щоби їй уже тепер вільно було мати всі роди зброї.

ДИМІТРОФА ВИКИНУЛИ З СУДОВОЇ САЛІ.

ЛИПСЬК (Німеччина). — Юрія Дімітрофа, завзятого болгарського комуніста, обжалованого за участь у підпалі німецького парляменту, казав суддя викинути з салі розправ і замкнути до тюрми. Сталося це тому, що Дімітроф ображав суддів. Він сказав, що присуд суду вже давно готовий, що ціла розправа є гумбуґом та що сфальшовано документи і підступом втягнено його в злочин, якого він не доконав.

Коли його тягнули через двері, він ще гукнув, що жалує, що не має при собі револьвера, а то постріляв би всіх суддів.

ЗА ТОРГОВЛЮ З СОВІТАМИ.

ГЕСТІНҐС (Англія). — Партія Праці атакувала канадійського премієра Бенета за те, що він є на перешкоді навязанню торговельних зносин зі совітами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РАДИКАЛЬНІ ЗМІНИ

Коли порівнаємо те, що діється з боку державного апарату у звязку з „Н. Р. А." з тим, що голосилося з боку Вашингтону в справах робітничого забезпечення ще тому рік, то побачимо наглядні зміни. Уряд перебрав на себе такі завдання, від яких не то роками, а віками відпекувався. Вже тепер стає наглядним, що коли край вийде з економічної катастрофи, то держава буде змушена й надалі перебрати контролю над цілим господарським життям і над охороною працюючих.

А що до того прийде, видно найкраще по розумінню справ суспільної опіки з боку суспільних робітників, котрі зїхалися на конвенцію католицьких добродійних товариств. На тих нарадах, на які прибули директори тих товариств зі 100 дієцезій, змінено статут тих товариств. По довгих дебатах присутні прийшли до переконання, що католицькі добродійні товариства не можуть займатися тільки збіркою грошей на ріжні добродійні цілі і головно тим робом ліквідувати людську нужду. Вони вставили у свою програму боротьбу з тою нуждою, виставляючи до держави певні домагання.

І от замітне те, що ті консервативні інституції зобовязалися статутом повести аґітацію за те, що це є обовязком держави подбати, щоби люди не були голодними, щоби мав працю той, хто хоче працювати, та щоби працюючий був забезпечений на випадок безробіття, старости, каліцтва чи нещасливого випадку.

В статуті тих добродійних орґанізацій, з котрих деякі відомі від віків з допомогової акції для найбільших нуждарів, виразно зазначено, що треба життя в державі влаштувати так, щоби кождий працюючий не тільки животів, але щоби жив по людськи, в такий спосіб, який відповідає вимогам модерного життя.

Щобільше, в статуті поставлено вимогу, що католицькі добродійні товариства мають взяти провід у боротьбі за створення кращого суспільного ладу, себто такого, який забезпечувов би працюючим те все, про що вище була мова. А особливо мають вимагати від цього ладу того, щоби кождий мав працю і нагоду своєю працею набути те все, що йому потрібне для життя з модерними вимогами.

Ще не так давно самі клерикальні круги були би вважали того роду аґітацію червоною, анархістичною. Та часи зміняються. А зміняються щодо того головно тому, що робітництво чим далі тим краще зорґанізоване й тим більшу уявляє собою силу.

Д-р Володимир Ґалан.

ЧИ ТРЕБА НАМ ВІЙСЬКОВОГО ВИШКОЛУ В АМЕРИЦІ?

(В чому можуть обєднатися наші партії? — Армія і Держава. — Орґанізація нашої Армії. — Американська Армія. — Військовий вишкіл в Америці. — Заключення).

Під загрозою нової голодової катастрофи на Великій Україні та під політичними й туреими ударами окупантів прокидається в нашому народі здоровий інстинкт, шукати порятунку в злуці власних сил та створенню одного національного проводу.

Що така злука сил потрібна й можлива, про це не треба говорити. Бо коли в краю польський уряд може винайти таку форму присяги, яку складають у врашавському соймі всі наші посли, від найправіших до крайно лівих, то чейже вони знайдуть таку спільну формулу, якою зложать присягу свому народови!

Що така злука сил потрібна й на іміґрації, це теж очевидне, коли зважимо, що проти горстки наших культурних робітників в Америці, Канаді й европейській еміґрації стоїть ціла ворожа армія з міліоновими фондами, пресою, а навіть тайною поліцією й чекістами, котрі не перебирають у засобах в поборюванню наших державницьких змагань.

Та найконечнішою являється злука сил при виконанню найважнішого державного завдання, а саме при творенню армії, а зглядно в праці над військовим вишколом народу.

Державою називає міжнародне право певно означену, заселену територію, якої уряд має повну контролю над її населенням. Зновуж історія людства вчить нас, що кожна держава завдячує своє існування збройній силі народу, його армії й фльоті. Іншими словами, державне життя народу є залежне в прямій лінії від його вміння зорґанізувати свою збройну силу так, щоби вона могла успішно відбити всі ворожі наступи на державні границі та дала змогу урядови піддержувати лад і порядок у нутрі держави.

Як бачимо, то ціллю армії є сповняти ті два найважніші завдання, від яких залежить існування держави.

Брак належного розуміння отсеї життєвої правди нашою провідною верствою в 1917, 1918 і 1919 рр. є безпосередньою причиною теперішнього положення нашого народу.

Всі українські політичні партії, які, — замісць творити власну військову силу — шукали ратунку в большевиків, Поляків чи Німців, а ніколи не могли подати собі рук до спільної праці, — переконались наглядно, що навіть найгірша українська влада, републиканська, чи монархістична, булаб для нашого народу сто разів краща, ніж найкращий окупантський уряд. Всі ці політичні партії переконались теж, що чужі обіцянки на державну незалежність є пустим звуком, коли армія і державна поліція в руках ворога.

Розум каже думати, що після цього крівавого досвіду наші політичні партії прозріють і чейже дійдуть до певного порозуміння хоч в тім основнім питанню державного будівництва, а саме, в справі військового вишколу нашого народу, якого брак спричинив руїну нашої молодої держави.

Бо чейже кожному відомо, що світова війна застала пять міліонів Українців під австрійською окупацією з одним старшиною ґенерального штабу (ґен. В. Курмановичем), одним командантом дивізії (ґен. Лаврівським), одним ґенерал-лікарем, одним ґен. авдитором, кількома полковниками, горсткою молодших старшин та запасних хорунжих і четарів.

Загальне число цих старшин не вистарчало навіть в сотій части на запотребування старшин в австрійських полках з більшістю українських вояків!

Вправді відносини трохи покращали в часі світової війни, але виховали досвідчених булавних старшин було вже запізно.

Чиж дивниця, що — як подає сот. Кузьма в книзі „Листопадові Дні" — дня 21 листопада 1918 р. наші війська у Львові начисляли харчевого стану 161 старшин і 4,517 стрільців, коли сили Поляків у тойже день були 572 старшин і 4,746 стрільців, або приблизно пять польських старшин на одного нашого! Та гірше було при дальшій орґанізації нашої Армії.

В сотні, яка в австрійській чи американській армії має 5 до 6 старшин, у нас мали ми одного, або двох. В батерії полевих гармат замісць 5 старшин був у нас один, або в найкращому випадку два. Число старшин при командах бриґад, полків, чи корпусів було смішно мале, колиб зрівняти їх з такими установами інших світових армій.

Десятий Артилерійський Полк, один з найкращих боєвих полків нашої Армії, в повному складі чотирох полевих батерій, полкового штабу, муніційної та харчевої валки, разом поверх 800 гармашів і 1,000 коней, мав шістьох старшин при полевих батеріях, двох при команді полку, одного при муніційній і одного при харчевій валці. Разом було десять старшин. Колиж в армії кинувся тиф, в осени 1919 р., то в полку не було більше як шість боєздатних старшин, котрі мусіли робити ту службу, яку в американській армії, в такомуж полку, виконують трицять старшин!

А я переконаний, що не було ні одного гарматного полку в американській армії, який звів стільки боїв, як Десятий, чи який інший гарматний полк нашої Армії.

Такий був брак старшин в Галицькій Армії, а в десятеро гірше було на Великій Україні. І ось стане нам ясно, що з такими старшинськими силами не можливо контролювати армії.

Причиною цього явища був прямо хоробливий пацифізм нашої довоєнної суспільности, яка гляділа на учеників військових щкіл як на лінтяїв, нездібних до ніякої хосенної праці. А коли прийшла війна, наша молодь платила сотками тисяч своїх голов за ту провину батьків наших. Як глибоко ця відраза до військового життя ввійшла в нашу суспільність, може посвідчити факт, що ним заражена і наша іміґрація в Америці, як виказують слідуючі числа. На округло 125 міліонів населення Злучені Держави мають для своєї оборони могутню фльоту й сухопутню армію в силі 154,000 старшин і округло три міліони стрільців. Ця армія ділиться на три части, а саме: Правильна Армія (Реґулар Армі) виставляє в часі війни 24 тисячі старшин і 450,000 вояків; Міліція (Нешенел Ґард), 24 тисячі старшин та 480,000 вояків; Орґанізовані Резерви 106,000 старшин і 2,000,000 вояків. В самих військових школах і ґенеральному штабі є занятих у часі мира 4,229 старшин та 15,000 вояків.

Коли візьмемо, що на 125 міліонів населення Америки є лиш один міліон (в Америці й Канаді) Українців, то відносно нашого числа ми повинні мати в цій армії приблизно 1,500 старшин та 20,000 вояків, це значить одну повну дивізію за американським зразком, себто: дві бриґади піхоти, одну бриґаду артилерії, полк інжинірів, санітарів, 24 тенки, 12 літаків і безліч інших військових формацій, які належать до одної дивізії війська.

Колиб така дивізія була сформована в часі війни або хоч у 1919 р., колито 16 травня наші війська прорвали польський фронт під Прусами, недалеко Львова, то ще тоді така дивізія, кинена на зади Поляків, булаб змела їх фронт протягом кількох днів. Таку дивізію, коли вона зложена з вишколеного матеріялу, можна вжити до орґанізації правильної армії, а услуга її тоді необчислима. Додаймо до цього орґанізацію жіноцтва в Червоний Хрест, служебниць, лікарів, а перед нами розкриються всі ці можливости, що моглаб зробити американська наша іміґрація для відбудови української держави не тільки на полі культурнім і політичнім, а головно **військовім!**

Кожний знає, що зорґанізування — хочби малої — військові одиниці має необчислимі наслідки при орґанізуванню держави. Колиб у перших днях листопада 1918 р. було в нас 5 до 6 полків У. С. С., а не один, то вже в перших днях революції Львів і ввесь край був би сильно в наших руках. Вправді ми пізніше зорґанізували більшу армію, та це було запізно. Друге, ця Армія не була вишколена як слід, бо вести війну й орґанізувати армію і державу, майже не можливо.

Приглядаючись нашій дійсности, ми наче крутимось у зачарованому колесі. В старому краю, де наша молодь бажалаб учитись військового діла, їй не можливо.

В Америці, де повна свобода й можливість військових студій, орґанізування власних шкіл, а навіть творення окремих військових відділів, не зроблено нічого не тільки для старого краю, але навіть для добра нашої молоді в Америці. Бо чиж не краще булоб для цеї молоді, на випадок нової війни, бути старшинами в армії ніж звичайним гарматним мясом?

Чи і тепер тавро пацифізму стримує наших родичів від висилки дітей до військових шкіл?

Коли так, так хай вони тямлять, що й тепер останніми козиром у вирішуванню міжнародніх спорів це війна і до неї треба заздалегідь бути готовими!

А підготовку цю повинні повести негайно в пресі й на зборах бувші військові, пропаґуючи висилку нашої молоді до військових шкіл та обзнакомлюючи нашу іміґрацію з поступом військової науки. Всі наші орґанізації, які вже тепер ведуть свого роду військову працю, повинні порозумітись відносно ведення військових вишкільних курсів та кладення трівких основ до військової нашої орґанізації в Америці.

А коли ці державно думаючі ґрупи прийдуть до певних заключень, тоді за ними станеься іміґрація, так, як вона стала в 1930 р. в часі величезних протестаційних походів, про які й до сьогодня згадують з гордістю громадяни наших великих міст. Тоді не тільки буде можливо зорґанізувати одну українську дивізію в Америці, а таких дивізій може повстати дві або й три.

Цеї велокої й відповідальної праці не можна починати одинцем, але так, як вказував нам наш великий народній провідник Іван Франко: „Значить, конечна нам річ — не одиницями, не партіями, а всім народом, усіми силами подумати над тим, щоб завести і піддержувати, де тільки можна, систематичну, не делітантську, військову (політичну) роботу, усвідомлення, піднošення, орґанізування народніх мас!"

Вже це одно завдання військового вишколу таке велике й таке важне в державному будівництві, що для нього можна забути всі дотеперішні непорозуміння та в пятнацяту річницю створення У. Г. Армії — **Першого Листопада 1933** — взялися спільно до праці над створенням військової нашої дивізії в Америці й Канаді!

Хай над цим забере слово зорґанізована наша іміґрація, а бувші члени Армії хай доложать усіх зусиль над її здійсненням!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Зл. Амр. Орґ. М. Филаделфії. — Відозва прийшла запізно. Наше суботнішне число виходить з понеділковою датою, а Ви закликаєте на збори на суботу. Крім того це є оголошення про збори, а не допис.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

СЕКРЕТ ВІДМОЛОДІННЯ.

Д-р Бертрам Колип, котрий за свої наукові розсліди дістав нагороду Нобля, веде в Меґілськім університеті розсліди над секретом молодіння й старости.

Він каже, що йому вже вдалося відокремити чинники, які спричинюють відмолодіння. Є ними виділини так званої пітуітарної желези, що знаходиться на підставі мозку. Железа виділює з себе кілька родів виділин, а з них одна спричинює відмолодіння орґанізму.

Свої розсліди д-р Колип вів над щурами. Він запевняє, що ділання виділин було однакове в кожному випадку. Учений думає, що подібний вплив як на щурів, ті виділини мають і на людину, тільки, що людина потребує тих виділин більше, як щур.

БЛАГОДАТЬ ЧИ НЕЩАСТЯ?

Подаючи вістку про це відкриття, ґазети розписуються про „революційні" благодати відкриття.

Та заки ще відкриття стало відомим, уже появилася „фантастична" повість, якої осередньою темою є якраз відкриття секрету відмолодіння. Автор фантазує про те, які наслідки мало би це для людства, якби спосіб відмолодіння став кожному доступний. Герой повісти приходить накінець до переконання, що зроблення відмолодіння загально доступним потягнулоб за собою страшні наслідки для людей.

З МАЛОЇ ІСКРИ ВЕЛИКИЙ ОГОНЬ.

Недавно один купець, їдучи пороном залізниці Ірі з Джерзи Сити до Ню Йорку, кинув непогашену папіроску. Думав кинути у воду, але папіроска впала на стовпи причалу для порону, покриті мазею, щоби порон міг легко посуватися поміри стовпи. Папіроска запалила олій. Від олію занялися стовпи. По дорозі на гашення цього вогню пожарна машина зударилася з одним троком.

У Каліфорнії з малого вогника розгорівся пожар, який убив батьків що найменше 50 родин.

Не дивниця, що в Шікаґо відбувається тепер конґрес безпеченства, який має на ціли зясувати людям ваґу осторогі з огнем. Конґрес зовсім слушно відбувається в Шікаґо, котре колись усе було погоріло, як корова копнула лямпу, поставлену коло ніг корови.

МАТІР ПРОЯВЛЯЄ ХАРАКТЕР.

Траґічна пригода хлопчини, котрого задушив ведмідь, якого хлопчина хотів нагодувати яблоком, облетіла всю Америку. І всі, що цю вістку читали, певно співчували матері дитини, яка впала жертвою розлюченої голодом звірюки.

Багато читачів відчували полекшу, коли довідалися також, що власника ведмедя, котрий два дні не їв, арештовано за недогляд та спричинення цим смерть. І ніхто не подивувався, якби матір шукала собі якоїсь пімсти на власнику за смерть дитини. Та мати поступила інакше. Вона виступила в обороні обвинуваченого, розповівши урядови, що хлопчина любив приставати при ведмедю кождого дня по дорозі зі школи, що родичі його про це знали, та що в цьому випадку власник нічому не винуватий.

І нині читачі ґазет поприсвоє співчуття матері в її жалю почувають ще подив за її великодушні почування, з якими вона в своїй скорботі відмовилася шукати полекші на другій людині.

С. Варуцький.

ВОВКА ТЯГНЕ ДО ЛІСА.

(Оповідання).

(3)

Зразу Дорка хотіла се віконце в даху заставити чим. Ту гадку залишила, бо се показалоб Циганам, що в хаті таки є хтось. Маґда порадила, щоби хлопчину впустити на стрих, та не дати йому приступити до дверей. Зі стриху сходилося до сінией драбиною. За тою драбиною, притулившися плечима до стіни, стояли Маґда і Дорка. Маґда мала в руках верету, Дорка опанчу. Остапа.

Циганчук пропхався віконцем на стрих, перекинувся, та впав, так як кіт, на ноги. Напомацьки зайшов до виходу і став спускатися по драбині, звичайно як ті, що сходять вниз, до драбини обернений плечима. Ледви зійшов. Дорка закинула не него опанчу. Маґда накрила веретою. Як немовлятко в перину, так вони се циганча закутали і обвинули веретою. Коли циганча вже не годне було рушитися ні кричати, дівчата лишили його в сінях і вернулися до світлці.

— Щож тепер буде? — спитала Дорка.

— Буде лежати поки, поки наші не прийдуть з церкви, — відповіла Маґда.

— Або поки до хати не влізуть Цигани. Вони ще хвилю будуть спокійно ждати, бо гадають, що хлопчина відчинить їм двері. Як сего не діждуться і як циганча не покажеся їм у вікні, то вони виломлять двері і тоді з нами зле буде!... Як би ще біда вдушилася, то живі відай не вийдемо.

Дівчата підступили до вікна так, щоби з надвору не мож було бачити їх. Дивилися, що Цигани роблять. Ціла ватага підійшла під двері хати. Два мали в руках палиці, що могли би бути й довбнями. Один добув з кишені грубе тупе долото. Тим він мабуть підважував скрині, шафи і шufляди в столах. Лише той молодий гарний далі стояв коло керниці. Здавалося, що він хоче митися. Хоч дівчата були в страху, що то буде, як циганська ватага стане силою добуватися до хати, вони знов задивилися на вродливого Цигана.

Сей, хоч би цілий рік мився, то не побіліє, — сказала Маґда, заглядаючи крізь дірку в завісі.

— Хоч би вся вода в керниці почорніла, — додала Дорка.

Гамір під дверми хати ставав щораз голосніший. Цигани вже нетерпеливилися. Може вгадали, що циганча скрутило вязи, як падало з віконця.

— Може би хлопця випустити і назад всунути у віконце на стриху? — сказала Дорка.

— Щоби скотився і впав? Дах сильно спадистий. Як би впав, то розбивсяб.

— Була би велика шкода, як би так сталося?

— Мені було би жаль. То не песик.

— Хоч не пес, то ніщо ліпше. Чи вони всі не жиють як собаки?

— Хлопя є людською дитиною. Воно не винно, що батько там; що крадуть як круки. Як би я мала свою волю, то малого взялаб до себе і виховала би. Ти побачилаб, який то парубчак зробивсяб з него. Ще кращий, як ось той, що стоїть коло керниці.

— Купи собі! — жартувала Дорка. — За гроші Циган дасть свою маму, дасть свою дитину. Купи і виховай собі з него мужа.

Почули, що Цигани вже щось майструють коло дверей.

— Зачинає бути щораз гірше сказала Дорка. — Я йду по сокиру. Буду боронитися.

Дорка пішла до сіней, Маґда за нею.

— Втік! — крикнули обі, коли в сінях на землі побачили верету. Циганча пропало і пропала опанча Остапа.

— Щастя, що не відчинив дверей, — сказала Маґда.

— Мабуть боявся, щоби ми ще раз не піймали його і за другим разом не звязали ліпше, або й не набили.

Коли дівчата вернулися до вікна і знов заглянули крізь дірку в завісі, то побачили, що голе циганчатко вже бігає між Циганами. Один Циган мав під пахою щось неначе скручену опанчу Остапа.

— Під дверми затихло, — сказала Дорка.

— Вони тепер всі на подвірю, — пояснила Маґда. — Пастух пригнав корови. І Остап вже є! Вже не боюся.

Дівчата приступили цілком до вікна, вже не ховаючися за завісою.

Остап з батогом пастуха в руці крикнув:

— Що та банда робить тут, під моєю хатою?!

Луснувши батогом так, неначе би стрілив з пістолі, кричав далі:

— Шуруй мені відси, один з другим на дорогу!

Тепер Цигани обскочили Остапа. Він стояв з люлькою в зубах. Цигани показували на його люльку і благали, щоби їм дав бодай перце тютюну. Циганки примолювалися до него лестливо й обсипувала ріжними пестливими словами й іменами.

— Соколику, голубчику, любчику...

Одна Циганка вхопила за руку і просила, щоби позволив їй поворожити.

— Про мене, — сказав парубок. — Я цікавий, що ти набрешеш.

— Ооо! — віповіла Циганка обиджена. — Я не обріхую нікого. Мої уста переказують те, що бачать мої очи.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

LAW VS. CRIME.

Time and again, the younger generation has been lectured to by preachers, parents, educators and even ex-convicts on the famous truth that "Crime does not pay." We have read in editorials, and heard in Sunday-school sermons that it pays to travel the straight and narrow path. However, a glance behind the scenes should convince us that there is some truth in such advice.

In the eternal war which is being waged between criminals and law enforcement agencies, new methods and scientific inventions are constantly being adopted by both the police and the criminal classes. Just two weeks ago, the Chicago Police recovered an abandoned sedan that was equipped with a short-wave receiving set, bullet-proof glass, red and green head-lights, and a siren. In addition to this paraphernalia, the car contained a first-aid kit, a complete arsenal of machine-guns, sawed-off shotguns and revolvers and a tank containing a chemical compound which when its valve was opened, released dense clouds of smoke, making a very effective smoke screen.

On the other hand, we can see that the Police are still a jump ahead of society's enemies. The city of Bayonne, N. J., recently jumped into the spot-light by installing in its nine patrol cars and vans a new method of radio-communication with headquarters. This is not the short-wave receiver which is commonly being used by the police. It is to all intents and purposes a wireless telephone. Each car is equipped with a hand microphone; by throwing a switch, the man in the patrol-car can send message back to headquarters, as well as, to any or all of the remaining eight cars. The advantages of such a system of two-way communication are apparent to everyone.

The system, however, has many other advantages, the most important of which is that this equipment is restricted to police use in fact as well as in theory. Instead of using the ordinary channel assigned to police work in the neighborhood of 2,400 kilocycles, the Bayonne equipment is attuned to an ultra-high frequency of 34,600 kilocycles corresponding to a wave-length of 8.6 meters. Criminals using ordinary short-wave receivers cannot be warned when the Bayonne Police Department sends out its alarms.

A bit of humor was injected into the daily routine of the Bayonne Police Patrol last week. Four Brazilian police officials were inspecting the system and decided to put it to a tast. Two of them remained at headquarters, and the other two went out in patrol cars. The seven remaining patrols, being unaware of the experiment and misinterpreting the sounds they heard, immediately called back commenting on the static. Imagine their embarrasment when they were informed that the static was really a conversation carried on in Spanish.

This points another advantage of the system. To date the system has been remarkably free from static. This has been attributed to the ultra-high frequency used. Communications have never been interrupted, even during several severe electrical storms.

The only other Police Department having and using this system is that of Eastchester County, N. Y. The next cities that will adopt this system in the very near future are Union City and Jersey City, both of New Jersey. By the time that crime learns how to fight against this weapon the Police will have two new weapons. We are indeed fortunate that scientists in general are law-abiding.

How in the world can inexperienced youth compete with well-experienced, professional crime-breakers!

J. M. U.,
Jersey City, N. J.

ГОЛОСИ ПРО СПРАВИ У. Н. СОЮЗА.

СТАРИЙ СОЮЗОВЕЦЬ ПРО СОЮЗ І ЦЕРКОВЩИНУ.

Вже 33 роки стою в рядах У. Н. Союза. І вже стільки років читаю наш орган „Свободу". Знаю історію нашої організації й історію нашої ґазети. Знаю їхні переходи. Знаю, що члени У. Н. Союза завжди допомагали всякому доброму ділу та поодиноко і як зорґанізовані у відділи старалися по громадах мати церкви і школи. Як одно так і друге попирали. І грошей на ті цілі не жалували.

Як старий Союзовець, мушу піднести, що я дбав як інші і піднести, що я дбав, як і інші, і школи. Але відносини склалися так, що я ніколи не був змушений покидати У. Н. Союз. Ніколи мене з нього ніхто не викидав. Ніколи я не відчував потреби зміняти свою орґанізацію. Але зате приходилося мені відриватись від парохій. І то відриватися саме за те, що я є щирим Союзовцем, що люблю свою орґанізацію, що, читаючи 33 роки „Свободу", я переконався, що вона справедливо пише й веде наш нарід до поступу. За „Свободу" я дістав кулаком у голову в парохіяльній галі, для якої я працював і з якої мене викинено з книжками відділу Союзового. Не буду тут згадувати за священиків, ні за дяків, які до того доводили і викидали Союзові відділи з церковних галь. Але підношу те в імя правди, про яку ми всі Союзовці по громадах добре знаємо. Як і знаємо те, хто це будував конкуренційну орґанізацію і відтягав членів від нашої орґанізації. Річ ясна, що церква як така тут у нічім не винувата, але ті духовні, що не вагалися навіть і поліцію на церковну галю покликати, щоби викидати Союзовців. Коли я це пишу, то маю на те докази, бо згадую за те, чого я був свідком. Значиться, не треба писати, що не було священиків, ні дяків, котрі шкодили У. Н. Союзови, бо вони були і ще жиють до нині. А якби наше священство й дяки дійсно щиро дбали за У. Н. Союз, то наш Союз мав би сьогодні примаймні 150,000 членів. Мадярони при „Соединенію" дбали і там є стільки членів. Там зібрали людей, хоч вони далеко менше свідомі як Українці з Західньої України.

Та те, що було, минуло. І треба його забути. Зате маємо тепер нову нагоду показати добру волю і розуміння ваги істнування такої орґанізації, якою є наш У. Н. Союз.

Тепер наш Союз веде кампанію за приєднання молоді. Ось тут тепер священство й наші дяко-вчителі мають добру нагоду ділом показати, як вони дорожать У. Н. Союзом. І така їх акція в справі приєднування молоді до Союза буде найкращою відповідю на закиди, коли їх хто проти них підносить. Таку „церковщину" повитають усі Союзовці. І я перший стану в обороні тих, що такою „церковщиною" воюють.

Йосиф Катулька,
з 361 відділу У. Н. С.

ДЛЯ ДЕКЛЯМАЦІЙ НА ЛИСТОПАДОВИХ СВЯТАХ.

С. М.

СМЕРТЬ СТРІЛЬЦЯ.

По діборві вітер віє,
Листя шелестить:
Упав стрілець при долині,
Упав тай лежить.

Прийшла к ньому матусенька,
Слізоньки росить:
„Ой сину мій, ой, стрільчику!
Що в тебе болить?

„Болить мене, ой, ненечко,
Серденько отут...
Ой, трапила вража куля
Та у мою грудь!"

Прийшов к ньому і батенько,
Головку склонив:
„Ой, сину мій, ой, стрільчику!
Хто тебе ранив?"

„Зробили це Ляхи вражі,
Як нас облягли,
Коли то ми від ворога
Наш Львів берегли".

Прийшла к ньому його рідна
Дорога сестра:
„Ой, брате мій, ой, стрільчику!
Де рана твоя?"

„Отут рана, сестро люба,
Під серцем самим;
Відай треба прощатися
Із світонькюм цим"...

Прийшла к ньому миленькая
Дівчина його:
„Устань милий, пригорнися
До серця мого".

„Не встану вже... Мене вкриє
Сирая земля.
Прощай, світе білесенький,
Вкраїно моя!"

Прийшли к ньому його други,
Шапки ізняли,
Тай копають глибокую
Яму у земли.

Лежить, лежить у могилі
Стрілець Січовий:
Пішла слава стрілецькая
Геть на світ цілий!

М. Костишин.

НЕ ПОКОРИТЬ НАС НЕВОЛЯ!

Хоч нема в нас волі, долі,
На те, друже, не зважай;
Не покорить нас неволя,
Лиш на дусі не впадай!

В нас ідея не змарніла,
Наша слава ще живе,
І лицарська кров бурлива
Гостро в жилах ще пливе.

Вже не зломить нас утома,
В нас є ціль: що з кождим днем
Вперед сміло і відважно
Стрічать волю всі ідем.

Нас і голод десяткує,
І катують вороги,
І заповнені аж стогнуть
Всі тюрми по береги.

І як собак нас стріляють,
Гнет довкруги, куди глянь;
Сибір, степи астраханські,
Знущається всяка дрань.

Недолюдки в нас панують,
Жидова без турботи
На мужицькім гіркім хлібі
Бипасає животи...

Крови нашої — калюжі
Кат негідний вже розлив,
І тюрмою вражий Сталін
Грушевського осліпив.

Ні тиранства, ні страхіття
Не зломили духа в нас,
Тільки пімсту загострили —
А на пімсту прийде час!

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЄВИ У ЛЬВОВІ.

Понад 200 чужинців закупили дещо з творів нашого славного різьбаря, Олександра Архипенка. Твори ті можна оглядати теж у кількох американських музеях, які їх набули. Тільки нема їх в українських руках і нема їх на нашій рідній землі. Ось тому і виринула думка, щоби придбати один з найкращих його творів, „МА-ЖДЕ", для Українського Національного Музею у Львові. Отсей високоартистичний твір, який вартує тисячі долярів, відступає п. Архипенко на ту ціль за $1,000.

На ту ціль зложили: (дальший спис):

Марцель Вагнер	$ 5.00
Василь Ґела	2.00
Марія Кінаш	5.00
о. Антін Лотович	5.00
о. Володимир Лотович	5.00
Іван Лисак	10.00
О.Д.В.У. в Ню Йорку	10.00
о. А. Павляк	10.00
о. Петро Понятишин	25.00
Володимир Сидорович	10.00
Іван Штоґрин	10.00

На товариській гостині Товариства „Дністер", від. 361 У. Н. С. в Ню Йорку, зложили в долярах:

Матвій Боднар	$ 2.50
Петро Бойко	1.00
Микола Василишин	1.00
Іван Деревляний	2.00
Михайло Гуцалюк	1.00
Денис Ґула	10.00
Павло Ґаврис	2.00
Дмитро Ґрабовський,	1.00
Теодор Ґулька	5.00
Іванна Ільків	5.00
Йосиф Івах	1.00
І. Котович	1.00
Йосиф Катулька	1.00
Яким Кулинич	2.00
І. Кошлейчук	1.00
Петро Лазора	1.00
Ольга Лещишин	2.00
Лев Миронюк	5.00
Михайло Макарчук	2.00
Константин Миронюк	2.00
Петро Маційовський (другий раз)	5.00
Андрій Макарик	1.00
Михайло Низький	5.00
Михайло Низкий	5.00
Михайло Никифорчин	2.00
Іван Перчишин	5.00
Михайло Пізнак	5.00
Н. Падик	1.00
Михайло Притула	1.00
Пелягія і Григорій Приймй	5.00
Ратушний	1.00
Василь Савчук	1.00
Максим Савіцький	1.00
Петро Сидор	1.00
П. Соколовський	0.50
Петро Скиба	1.00
Дмитро Савіцький	1.00
Плятон Стасюк	5.00
Іван Якимів	5.00
Юлія Ярема	5.00
Степан Ярема	5.00
Степан Яловеґа	2.00
Микола Юськевич	1.00
Тимко Йосик	5.00
Степан Залужний	1.00
Степан Цебрівський	1.00
Панько Чарнецький	1.00
Чемеринський	1.00

(На гостині Тов. Дністер" зложили $118).

З попереднього оголошення	$106.00
Теперішні жертви	$215.00
Зібрано досі	$321.00

Дальші жертви слати на адресу:

DR. L. MYSHUHA,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ДЕЩО ПРО СІЛЬ, ЇЇ ДОБУВАННЯ І ЗНАЧІННЯ.

Сіль — це срібло, сіль — це золото. Сіль — це є скарб краю. Яку вартість має сіль, це всі добре знають. Вартість соли зрозуміли всі наші довколишні сусіди. А щодо найбільших скарбів, якими щедра природа обдарила нашу Неньку Україну, належить сіль, тому то всі сусіди дивились на всі гейби на щось такого, без чого вони не могли обійтися. Тому старались усякими способами загорнути під свою власть нашу землю, а тимсамим той цінний — великий скарб. А що наш нарід не має волі, не може жити вільним життям, то між іншими є і та причина, що своїми природними багацтвами — як от сіллю — принаднював до себе непрошених гостей, котрі зуміли заволодіти ними — а тимсамим нашими природніми багацтвами.

Сіль належить до найбільших скарбів, якими природа обдарила Неньку Україну. Правдою є, що зпоміж усіх родів каміння, або як по вченому називають, „мінералів", сіль належить до найбільш відомих і найбільш поширених у природі.

Добування соли в хемічний спосіб булоб дуже важке, тому природа, немов розуміючи її велике применення, натворила її у великих покладах. Сіль виступає в природі в готових кристалах. А щоби пізнати кристали соли, треба знати їх вигляд, їх прикмети.

Отже сіль є розповсюднена в стані чистім. Вона кристалізується в правильних многостінниках, а найчастіше в шестистінниках. Також знаходиться в зернистих брилах, або волоскуватих формах. А коли кристалізується, то в таких малих кристалах, що голим оком годі доглянути, то є тоді в стані збитім. Кристали соли є замітні легкою луплівістю. Тому з безформних брил соли все даються вилупати правильні шестистінники. В такім стані, себто в чистім, знаходиться сіль у Бохні, Величці і в Косові. Сіль є два рази тяжча від води, а твердоту зазначується числом два. Отжеж у скалі твердоти мінералів можемо її порівнати з твердотою ґібсу. В стані чистім є безбарвна і прозора, або біла як сніг.

Коли сіль має в собі примішані інші мінерали, або орґанічні тіла, то тоді буває сірою, зеленавою, жовтавою, а часом навіть синьою (нпр. сіль Калуша). Однак риса все буває білою. Сіль на вохкім повітрю помало розпливається, бо втягає в себе водну пару, тому сіль належить до „гидроскопійних" тіл, то є таких тіл, котрі побирають вогкість з повітря.

В огні сіль топиться і закрашує сильно полумя жовтою барвою.

Найважніші поклади соли в Европі тягнуться здовж Карпат, почавши від Свошовіц, Велички і Бохні на заході аж до Калуша і Косова, а також в заглибині північно-німецькій, де поклади доходять до сто, а навіть більше метрів. Під Кордовою в Катальонії камяна сіль творить скальні узбіча високі 180 метрів.

Коли сіль виступає в стані занечищеним, тоді її розпускається у воді. Таку розпущену сіль звуть „солянкою". Ту солянку виварюється, через що вода випаровує, а зістає сіль у виді нашої „кухонної соли". Якщо солянка має меншу скількість соли як 23—25%, тоді, щоби приспішити працю та заощадити палива, перепускається її через так зв. „тежне". Тежне є то високі руштовання, виповнені хворостом. Солянку випомповується на той хворост, звідки вона помало спливає і під впливом промінів сонця і вітру парує, внаслідок чого сіль стає густіша. Таке перепускання через хворост буває кілька разів, а потім її виварюється. Після виварення, вода випаровує і тим способом дістаємо білу сіль у виді кухонної соли. Цю сіль тоді висушують і насипають у міхи. В такім стані випускають її в продаж.

В торговлі бачили ми давно сіль у так званих „топках". Витворюється топки в цей спосіб: коли виварена сіль є ще мокра (а так звичайно виироблювалося в українських копальнях соли), набивають її в стіжковаті коробки, де вона твердне. Потім її добувають з коробок як збиту масу. На ґалицьких топках звичайно вистиснений двораменний хрест з обломаним одним раменем: це герб Потоцьких, які були колись власниками галицьких копалень соли.

До солянок належить морська вода. В морській воді є розпущена сіль і є її там до 3.5%. Люди, а головно ті, котрі жиють у полудневих краях і горячих підсонях, стараються використати цей малий процент соли, а виконують вони це в ріжний спосіб. Ото морську воду впускають до збірників, де вода по якімсь часі випаровує, зіставляючи по собі верству білої соли.

Крім того можна бачити, що сіль вже з природи осаджується в плитких морських заливах, віддалених від моря. До такого заливу лише часом доплиає морська вода, а ніколи не відпливає, і постепенно випаровує. Тому то розчин соли стає чимраз густіший, аж виділиться з нього сіль, що паде на дно і там осаджується. Таке явище бачимо в заливах коло берегів Азівського моря (коло Криму).

Буває таке, що заливи відриваються від моря та з них творяться солені озера. Вода з часом висихає, а на дні остається верства білої соли.

Маючи такі верстви соли з морської води, не тяжко догадатися звідки могли взятися поклади соли.

Повстали вони через випарування з давних середземних морей (то є таких, які були окружені сушею), або заливів, відгороджених від моря пісковими лавицями. Це явище ділось у давніх ґеольоґічних епохах на деяких місцях на землі. Ці верстви соли покривалися верствами інших тіл, що осідали довгі періоди років. Якщо верстви соли були обложені верствами, які не допускали води (нпр. глиною), то заховалися до нинішніх часів.

Сіль, яка не була обведена верствами, улягла зміні. Підземні струї води сіль розпускали. Якщо ця вода, як солянка, що є під поверхнею земської кори, натрапить на перепускальну верству, то тоді вона випливає на поверхню землі, і там повстають соляні жерела.

Сіль дістається з водою до ростин, а потім враз із ростинною поживою доходить до тіла людей та звірят, через що входить в склад будови їхніх тіл.

Вчені не лише запевняють нас, що сіль є складником нашого тіла, але навіть обчислили, що в нашім тілі є пересічно пів кільоґрама соли, котра входить в склад тих тіл, з яких є збудоване наше тіло.

Отжеж бачимо, що людина потребує досить соли, тому з поживою зїдає її пересічно 7 до 10 кільоґрамів річно.

Сіль є необхідно конечна для збудування людського та звіринного тіла, а саме: костей, хрясток та мязів. Крім цього з неї в жолудку витворюється сільний квас, який є конечний для травлення поживи.

З тої причини всі живі сотворіння, ростини, звірята і люди потребують багато соли до свого істнування, хоч не всі однаково.

Є ростини, які жиють тільки на місцях, де земля просто пересичена сіллю, як це буває над берегами моря. До таких „сололюбних" ростин належать: наш звичайний шпінат, гвоздики, шпараґи і всі трави і збіжа, а також усі так звані „хрестоцвітні" ростини, як капуста, ріпа, редьква, калярепа й багато інших. Тому розумний господар, справляючи ріллю під такі ростини, повинен додавати до навозу багато попелу, або каїніту, де знаходиться багато соли, або додавати таки соли, щоби ті ростини мали подостатком потрібної поживи.

Також деякі звірята, як рогата худоба, і загалом всі ростиноїдні звірята, потребують соли.

Сіль не лише відграє велику ролю в життю ростин та звірят, але також вона має велике применення в багатьох ділянках промислу.

Велике применення соли є в гарбарському промислі, головно при виправі кожухів. Сіллю охороняється перед гниттям сиру шкіру, якщо вона має довший час лежати перед виправою. Загально можна сказати, що сіль охороняє тіла перед зіпсуттям.

Соли вживають також в гончарстві для виробу поливи дальше для гартування сталі, також для виробу мила, красок, соляного квасу і ґлявберської соли, котра є ліком для худоби. Соли уживають також у лічництві: солоною водою полочуть боляче горло та уживають до ріжних недуг. Водний розчин соли встрикують людям знесилиним тяжкими недугами, ратуючи їх тим способом від нехибної смерти.

В теперішних часах вживають також соли враз з кременем до виробу скла, з якого виробляють цінні т. зв. „ахроматичні" сочки, які вживають до дрібновидів, далековидів та фотоґрафічних ириладів. Сіль враз із спорідненими мінералами, каїнітом і карналітом, є цінним засобом до штучних навозів, необхідних в теперішньому рільництві. Сіль додана до леду творить мішанину, яка сильно остуджується. Її уживається літом до виробу морозива.

Далі соли вживають до виділювання води з мінеральних оліїв, або для вилучення парафіни з парафінових оліїв.

Знаючи цінність соли і її велике применення, не здивує нас, що люди споконвіку дуже цінили сіль, за нею пошукували і пильно її зберігали. За сіль зводили люди кріваву боротьбу з сусідніми племенами, а місця, де знаходилися жерела солянки уважали святими.

Вже старинні Греки та Римляни знали відпаровування морської води добувати сіль, якою торгували. Єгиптяни, не маючи в себе соли, довозили її з аммонської оази, з тріпольського побережа та вживали її для заобезпечування риби від гниття, і для утривалювання (бальсамування) тлінних останків покійників.

Одначе не всі народи були природою обдаровані сіллю, тож щасливіші зачали нею скоро торгувати.

Варену сіль збирають у кістки, або таблички та ведуть нею товарообмін. У римській державі навіть данини та державні податки можна було платити сіллю. Від того пішло слово "Salary", "Sold", жолд. Цей спосіб плачення податків в Африці водиться і до сьогодня. Так приміром в Абисинії шість табличок, ваги пять кільоґрамів, коштували перед війною одну австрійську корону, а в Ганасі брила соли, що важила 23 до 30 кільоґрамів коштувала 4,000 до 6,000 ляєтур, що рівналося вартости 1 до 2 передвоєнних еспанських долярів.

Соли добувають щорічно в цілому світі коло 20 міліонів тон, а на Україні перед війною добували звичайно 2 міліони тон.

Подав **Микола Максимюк,**
Пасейк, Н. Дж.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українець розбудовує бизнес.

Проходячи вечером Першою евенею, я побачив між 7 й 8 вулицею яскраво освітлену різницю. Я звернув увагу на те, що в середині вся підлога різниці й прилавки були заставлені цвітами. Знадвору дім крамниці вифарбуваний гарною білою краскою. Також й у середині крамниця вилискувалася своїми ясними стінами та чистотою. Це мясна й гастрономічна крамниця відомого українського купця, П. Стасюка.

Я поцікавився зайти до неї й оглянути всі уладження, які п. Стасюк щойно викінчив, не знаю який раз з черги, перебудовуючи й поширюючи свою крамницю. Як кождого разу, так і тепер він установив у себе в крамниці найліпші уладження, які тільки можливі в таких крамницях. Сам власник крамниці, П. Стасюк, радо стрічав відвідувачів та з великою охотою показував гарні нові уладження крамниці. Всі стіни крамниці й майстерні при крамниці виложені кафлями, що дає можливість тримати крамницю якнайчистіше. Скрізь бачиш лише кафлі та цемент. Цікава машинерія для заготівлі мяса на ковбаси, вудільня для мяса й солонини, маринарня й т. д.

Всі машини найліпших нових моделів. Машина для набивання ковбас зроблена так, що вона одночасно добре промиває кишку й начиняє її при помочі повітрового стискувача. Отже начинка й передтим заготівля мяса робиться автоматично й робітник не доторкається до нього руками й не бабрає його своїми пальцями. Величезна маринарня уладжена так, що маринарний росіл проходить у певні цементові вагани (великі ночви) рурками і рурками випливає геть, коли це потрібне. Отже тут знову гарантована абсолютна чистота. Внизу величезні холодільники, в яких можна розмістити легко пару пагонів мяса. Самі машини до холодільників коштують 5,000 долярів; а все перероблення крамниці й майстерні коштує П. Стасюка 25,000 долярів. Та воно й варто, бо тепер цей склеп є коли не одиноким, то одним з найліпше уладжених склепів для продажі в роздріб масарських виробів. У склепі й майстерні працюють 15 людей.

Приємно дивитися, як розбудовується тут в Америці український бизнес. Серед може найліпших у світі бизнесменів Американців, наш український бизнесмен вибився на перше місце й показав, що Українці можуть бути найліпшими бизнесменами, коли вони беруться до своєї праці солідно й ставлять її на засадах дати найліпше, що лише можна, своїм покупцям. П. Стасюк 15 років тому почав свій бизнес з маленької мясної й нічим незамітної крамниці. Але від першого дня він поставив собі завдання дати найліпшу обслугу своїм покупцям, і тепер має за це нагороду у вигляді найкраще уладженого масарського бизнесу не лише серед Українців, але й серед Американців узагалі.

Це яскравий доказ, що й з Українців можуть бути найліпші бизнесмени, а добрий бизнесмен творить економічні підвалини кождої нації. Можу лише побажати панови Стасюкови за кілька літ знову перебудовувати та розбудовувати свій бизнес, щоб український бизнесмен на цьому полі далійшов попереду всіх. А ще краще буде, коли й інші українські бизнесмени підуть слідами п. Стасюка, а це буде можливе лише тоді, коли ми, Українці, самі підтримаємо своїх бизнесменів, а не будемо тинятися по чужих крамницях.

В. К.

—o—

ШІКАГО, ІЛЛ.

Вистави в Українськім Павільоні.

В пятницю, 29. вересня, відбулася в Українськім Павільоні на Світовій Виставі дуже обширна чесько-словацька українська програма. З чеського боку виступали Соколи під проводом п. Регнера, з словацького — танцюристи під проводом пана Андрейковича. На Українськім Павільоні повівав чеський державний прапор поруч з прапором українським, а також у середині скрізь було видко чесько-словацькі кольори. Пані Весела від імени чесько-словацької кольонії міста Шікаго виголошувала чеські точки програми, а на закінчення сказала коротеньку промову, в котрій висловила побажання, щоб український нарід якнайскорше здобув собі самостійність, якої він так прагне, та щоби всі славянські народи могли виплекати між собою почуття солідарности і расової кооперації.

Численна публика витала чесько-словацьких і українських артистів, як також слова пані Веселої. Між присутніми було багато визначних членів чехо-словацької кольонії міста Шікаго, де, як відомо, число Чехо-Словаків досягає яких 400 тисяч душ.

На другий день, у суботу, 30-го вересня, відбувся Французько--Канадійський--Український день. На нашій сцені перший зявився канадійський хор, що складається з 150 співаків. Цей хор зорганізовано щойно цього року з нагоди Світової Вистави. На чолі хору стоїть п. Йосиф Е. Ганян. Хор відспівав кілька стародавних французьких народних пісень, яких вже майже не можна почути у Франції, але які ще заховалися в Західній Канаді.

По програмі відбулося гарне принятгя, на якім в товариській розмові говорилось багато про ріжні національні елементи на території Злучених Держав. Між іншим багато з нас, Українців, довідалися про те, що в Злучених Державах проживають більше як два міліони канадійських Французів, головно в стейтах Нової Англії. В місті Шікаго є чотири французько-канадійські парохії. Раніше виходив тут в Шікаго канадійсько-французький орган, але дванацять літ тому, як умер видавець, орган перестав виходити. Як не стало часопису, завмерло всяке національне життя між людьми цеї раси. Аж з нагоди Світової Вистави настало нове розбудження.

Панна: Чого плачеш так страшенно, Бориську?

Борис: Мій тато став заступником нового мила й кождий раз при появі нового покупця миють мене.

А. Сувестр.

СЕЛЯНИН І АДВОКАТ.

Бернар, бретонський селянин, прийшов до Рен, головного єкраїнного міста. Як уже позалагоджував усі справи, побачив, що має ще кілька вільних годин.

— Дуже добре, що воно так: поступлю до адвоката.

Йому говорили багато про того адвоката. Звався Потіє, а селянина впевняли, що він вигравав усякий процес, який взяв у свої руки. Бернар мав записане його назвище. Пішов на вулицю св. Юрія. Побачив, що адвокат має дуже багато сторін. Терпеливо ждав на свою чергу. А тоді слуга впровадив його до адвоката. Пан Потіє був дуже ввічливий, попросив сідати, скинув окуляри й любо глянув на нього, а потім спитав, чого собі бажає.

— Справа така, пане адвокате: мені говорили (а все йому язик плентався, бо, поправді, сам не знав, що тепер сказати адвокатови) багато про вас, то коли я вже прийшов до Рен, то хотів і вас побачити.

— Дякую вам за довіря, — сказав адвокат — маєте якийсь процес?

— Щоби я мав процес? Ні, пане, бо воно вам не варта сплеснілого бобу. Відколи жие Петро Бернар — бо я так називаюся — ніколи з ніким не сзаривеся, ані не процесувався.

— Може ви дістали яку спадщину, або може хочете поділити ваше майно між дітей?

— І це ні, пане! Який поділ у нашій хаті, коли всі імо з одної деревляної миски?

— То може хочете щось продати або купити тай треба підписати контракт?

— Ні, ні, такі, як я, не купують; та щоби вам сказати правду, не продаю також.

— То чогож хочете від мене? — здивовано спитався адвокат.

— Що? Таж кажу, пане (все ще затинався Петро Бернар), знаєте, я так собі подумав, як прийшов до міста, що воно всетаки оплатилось би відвідати вас. Себто, я вважав за потрібне порадитися вас. Само собою, що й заплачу, як я-лося.

Потіє взяв аркуш паперу, замочив перо, заложив окуляри на ніс.

— Як називаєтеся?

— Петро Бернар, — відповів урадуваний, що адвокат нарешті зрозумів його.

— Скільки вам літ?

— Трицять, а може трохи більше, це дурниця.

— Звання?

— Земельний власпик, селянин...

Адвокат позаписував це, зложив папір і дав його тому дивному чоловікови.

— То вже все в порядку?

— Зовсім. З вами чоловік не втратить часу на допитування.

— А скільки маю заплатити за раду, пане адвокат?

— Шістьдесять франків.

Коли селянин вернувся додому, була вже четверта година. Був змучений дорогою, хотів трохи передрімати. А мав на сіножаті скошену траву. Син прийшов і сказав, що траву ще нині треба буде зібрати та зложити до шопи.

— Та чого так конче нині вечером? Таж завтра ще буде час, — сказала йому мати, Петрова жінка. — Вже пізно. А завтра таксамо можна зробити цю роботу.

Син говорив, що погода легко може змінитися, що віз уже готовий та що нема іншої роботи.

Бернар, що чув цю розмову, сам не знав, що робити, та тут нараз пригадав собі адвокатів папір.

— Чекайте, сказав, таж я маю тут адвокатову пораду. То дуже добре. Я був у найліпшого адвоката й він дав мені пораду за всього шістьдесять франків. На, поглянь, Теренько, ти вмієш читати всяке письмо, то скажи, що пише адвокат. Він знає, що може принести користь людям і що коли треба робити.

Господиня взяла папір і поволеньки прочитала такі два речення: „Не відкладай ніколи на завтра, що можеш зробити нині".

— А що, зрозуміли ви? Зараз на сіножать. Закличте хлопців і дівчат. І хай ще нині зберуть усе сіно на місце.

Жінка, хотіла йому щось сказати, та він крикнув їй, що шістьдесять франків то гроші, та щоб було смішно радитися адвоката, а не слухати його розумної ради.

І Бернар також пішов до роботи й вернувся додому щойно в ночі, коли вже все сіно було на своєму місці.

Та погода хотіла показати, що правда була по господаревому боці. Нічю знявся вітер, став завивати, ломив гилля й дерева тай розніс усе незібране сіно. Один Бернар не мав ніякої шкоди. Він того часу так шанував адвокатову пораду, що все держався її та став найбагатшим чоловіком в околиці. Що осени поступав до адвоката з торбою. А сусідам говорив: „Треба насамперед шанувати Божі закони, а потім сповняти адвокатові поради".

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Дня 1 вересня відбулися збори Союзових Відділів: 76, 133, 152, 219, 371, 322, 359, скликані гром. І. Лисаком, головним радним У. Н. Союза. Секретарював гром. Дідоха. Збори скликано, щоби вибрати місцевого Союзового лікаря. По дискусії одноголосно вибрано Союзовим лікарем українця д-ра М. Янковича, який саме перенісся до Нюарку з Пенсилвенії.

Далі говорив гол. радний І. Лисак про організування нових членів до Союза. По дискусії рішено скликати в ширшім Союзові збори і запросити на них бесідника з Головної Канцелярії. Збори відбудуться дня 31 жовтня, в годині 8 вечером, в салі старої церкви при 249 Court St., Newark, N. J.

І. Лисак, гол. радний
Г. Дідоха, писар.

Н. Н.

ПЕКЛО ЗАМІСЦЬ РАЮ.

Садок вишневий коло хати
Заріс бурянами;
Під землею батько й мати,
А діти світами
Блудять і гинуть в чистім полі.

Як перекотиполе
Кругом степів в блуднім колі;
Плачуть: де ти, доле?

Опустіли наші села,
Ні слова не чути,
Мертва рука все замела —
Голод, пошесть, кнути.
Понад селом, над степами
Вороння літає,
Похоронну з Москалями
Укупі співає.
Жир для круків — людські тіла

Сухі й неодіті;
Усяж земля „без преділа"
В московськім совіті.

Доборолась Україна
До самого краю,
Одержала від Сталіна
Пекло замісць раю.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(64)

До кімнати, де був Тарзан і король, прийшов один вояк. „Лудон, найвищий жрець, кличе короля прийти до нього в храм". Король встав зі свого престола й, звертаючись до Тарзана, сказав: „Наказови верховного жерця має коритися навіть король. Ти почекай мене, Дор-Ул-Ото. Я скоро вернуся!" З цим словами він зник за дверми кімнати. Тарзан лишився самий, розглядаючи докладно уладження кімнати й чекаючи на поворот короля.

За хвилину король „вернувся. Але він тепер виглядав цілковито зміненим. Лице йогобуло бліде й на ньому можна було прочитати боротьбу гніву зі страхом. Тарзан це побачив і запитав: „Що таке? Що сталося?" Король йому нічого не відповів, але, підвівши очі вгору, сказав: „О, великий Джад-Бен-Оте, ти бачиш, що це я роблю не зі своєї волі, а з наказу верховного жерця". Тут Тарзан побачив, що до кімнати ввійшли багато узброєних вояків.

„Хватайте його!" — скомандував король. Тарзан зрозумів усе: „Не смійте доторкатися до сина вашого бога, бо кождий, хто доторкнеться, впаде мертвий. Я не хочу вашої загибелі й піду сам до верховного жерця". З цими словами Тарзан пішов уперед, а за ним вояки та помічники жерця в своїх чудернацьких масках. Небавом Тарзан опинився в храмі перед жерцем. По очах жерця він побачив, що його чекає тепер не дуже то ввічливе приняття.

Верховний жрець покликав до себе того чорного раба, що так уважно придивлявся Тарзанови. Раб, спинившись перед Тарзаном, сказав: „Так, він був між нашими ворогами, коли ми билися з ними. Він бився дуже відважно й вони його називали Тарзан Страшний. Треба було два десятки наших вояків, щоби збити його з ніг сильним ударом кия в голову. Від удару кия боги не падають, як люди". Та слова вояка заглушив сильний крик, що доходив з глибини храму.